

**Rozwój ku pełni
człowieczeństwa
w nauczaniu
Papieża Jana Pawła II**

Wojciech Kosek

**Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka,
Bielsko-Biała, 10. kwietnia 2014 r.**

Konferencja *Personalistyczna koncepcja wychowania Jana Pawła II*

Dwie podstawowe przestrzenie rozwoju człowieka:

- I Człowiek w relacji do ludzi
i innych bytów widzialnych.
- II Człowiek w relacji do Boga,
a szczególnie do Jezusa.

Część I:
Człowiek
w relacji do ludzi
i innych bytów
widzialnych

W 1969 roku
została po raz pierwszy wydana
niezwykła książka
kardynała Karola Wojtyły,
zatytułowana

„Osoba i czyn”.

Przyszły Papież zapisał tu
(s. 24 w 1969 r.; w wydaniu z 1994 r. s. 69):

Trudno oprzeć się wrażeniu, iż

**wielość wysiłków
poznawczych skierowanych
poza człowieka**

dystansuje

**sumę wysiłków i osiągnięć
skoncentrowanych
na nim samym.**

Zdjęcie Kosmosu ze strony:<http://phys.org/news/2014-04-image-hubble-messier.html>

**Odkrywca tylu tajemników
przyrody sam musi być
nieustannie odkrywany.**

Zdjęcie Kosmosu ze strony: http://en.wikipedia.org/wiki/File:Sharpless_2-106.jpg

**Wciąż pozostając
w jakiejś mierze
„istotą nieznaną”,
wciąż się domaga
nowego
i coraz dojrzalszego
wyrazu swej istoty.**

W niniejszej prezentacji
pragnę naszkicować
rozumienie człowieka
jako osoby,
powołanej przez Boga Stwórcę
do rozwoju
ku pełni swego bytu,
ku pełni człowieczeństwa,

**rozumienie człowieka
jako osoby,
przekazane ludzkości
przez**

**św. Papieża Jana Pawła II
w jego nauczaniu i działaniu.**

ABC

antropologii

Karola Wojtyły

Jana Pawła II

Karol Wojtyła, *Elementarz etyczny*

Bez rzetelnej refleksji nad:

- bytem ludzkim
- jego celowością

nie można zbudować
uzasadnionej wiedzy o tym,
co jest moralnie **dobrze** lub **złe**,
czyli etyki.

Karol Wojtyła, *Osoba i czyn*

Co to znaczy,
że coś jest moralnie **dobre** / **złe**?

- ▶ moralnie **dobre**:
to, co jest zgodne z naturą bytu,
co służy rozwojowi bytu
ku jego pełni
- ▶ moralnie **złe**:
to, co jest przeciw dobru bytu

Podstawowa norma
personalistyczna
brzmi...

**Nie używaj osoby,
tak jakby ona była:
rzeczą, ciałem,
źródłem zysku...**

Miłuj osobę!, tzn.:

1. Poznaj, co jest dobrem dla niej!
2. Pragnij jej dobra!
3. Dokonaj czynu dla jej dobra!

Co jest prawdziwie dobre dla osoby?

- Dobrze moralnie są jej relacje osobowe z osobami, tj.:
gdy ona traktuje osoby jako osoby i jest traktowana jako osoba
- Złe moralnie są jej relacje „rzeczowe” z osobami:
gdy ona traktuje osoby jak rzeczy lub jest traktowana jak rzecz

Zadajmy proste pytanie:
Kiedy relacje są osobowe?

inaczej mówiąc:

Kiedy osoba **miłuje** osobę,
a kiedy **używa** jej?

Zmierzając ku odpowiedzi:
konieczne jest poznanie
struktury bytu osobowego

Struktura tego bytu,
jakim jest osoba ludzka:

duch

psychika

ciało

Człowiek jest wolny, tzn.:
zdolny do angażowania się w
dobra / wartości

proponowane przez:

rozum

psychikę

zmysły ciała

Cialto

Ciało
wyposażone jest w...

Ciało

wyposażone jest w
zdolność do komunikacji
z innymi ciałami

Ciało

wyposażone jest w
zdolność do komunikacji
z innymi ciałami
za pomocą...

Ciało

wyposażone jest w
zdolność do komunikacji
z innymi ciałami
za pomocą
materialnych oddziaływań

Ciało

posiada narządy –
zdolność do komunikacji
z innymi ciałami
za pomocą
materialnych oddziaływań

Ciało

wyposażone jest w

- oczy + nerwy + mózg...
- uszy...
- nos...
- język...

Karol Wojtyła, *Miłość i odpowiedzialność*

**Nie sposób sprowadzić
zmysłu wzroku
do takiego układu
w anatomii człowieka:**

- receptor zewnętrzny**
- nerwy oczne**
- pewne centra w mózgu**

**W zmyśle wzroku jest
coś ponadto,
jakaś specyficzna właściwość
psychiczna i władza,
której nie posiadają
wymienione organa...**

**Ta właściwość psychiczna
należy do dziedziny poznania.**

Zauważmy:

**W człowieku jest
jakaś sfera niewidzialna,
jakaś niewidzialna władza,
która nie jest
jej sferą cielesną, widzialną**

Psychiika

Psychika:
zdolność do
wewnętrznego
przeżywania wartości,
przekazanych przez
sferę cielesną
i
sferę duchową

Emocje są to

poruszenia uczuciowości.

Nakłaniają one wolę do
działania lub niedziałania,

zgodnie z tym, co jest
odczuwane czy przeżywane
jako dobre albo jako złe.

(KKK 1763)

Przykład:

Przeżywanie radości
podczas spotkania z osobą
nakłania mnie / moją wolę
do pozostania z nią dłużej.

Przeżywanie bojaźni
podczas spotkania z osobą
nakłania mnie / moją wolę
do ucieczki.

Bardzo ważna uwaga do zdania:

Przeżywanie radości...

nakłania mnie / moją wolę...

„Nakłania” nie znaczy „decyduje”!

To sama osoba

w swojej wolności decyduje,

czy podjąć działanie

zgodne z tym,

do czego nakłaniają ją emocje.

Duich

Duch

- ▶ **Rozum:**
zdolność osoby do poznawania prawdy, w tym prawdy o wartościach
- ▶ **Wolna wola:**
zdolność osoby do angażowania siebie (ciała...) w poznane wartości

**Podstawowe
twierdzenie
Jana Pawła II
odnośnie rozumu
brzmi...**

Rozum ma zdolność do
poznawania prawdy
i poznania prawdy.

Rozum osoby
ma zdolność do poznania
prawdy o dobru, o którym

osoba w swojej woli
zadecyduje

„Chcę tego dobra!”

albo

„Nie chcę tego dobra!”

Rozum osoby jest
jej zdolnością do
poznawania prawdy,
„pojęciowania”, nazywania.

Psychika osoby jest
jej zdolnością do
spontanicznego
przeżywania prawdy.

Człowiek jest wolny, bo:
zdolny do angażowania się w
dobra / wartości

proponowane przez:

rozum

psychikę

zmysły ciała

Jan Paweł II, *Fides et ratio*, 25

**Jest konieczne,
aby wartości,
które człowiek wybiera
i do których dąży
swoim życiem,
były prawdziwe.**

Jan Paweł II, *Fides et ratio*

**Człowiek tylko dzięki
prawdziwym wartościom
może stawać się
lepszy,
rozwijając w pełni
swoją naturę.**

Człowiek jest wolny, bo:
zdolny do decyzji woli:
zaangażuję się /
nie zaangażuję się
w dobra / wartości
proponowane przez:
rozum
psychikę
zmysły ciała

**Człowiek pozostaje wolny,
jeśli angażuje się
w dobra / wartości
proponowane przez**

- **rozum?**
- **psychikę?**
- **zmysły ciała?**

**Człowiek pozostaje wolny,
jeśli angażuje się
w dobra / wartości
proponowane przez**

- **rozum poddany...**

**Człowiek pozostaje wolny,
jeśli angażuje się
w dobra / wartości
proponowane przez**

- **rozum poddany Bogu!**

**Człowiek pozostaje wolny,
jeśli angażuje się
w dobra / wartości
proponowane przez**

- **rozum poddany Bogu!**
- **psychikę poddaną...**

**Człowiek pozostaje wolny,
jeśli angażuje się
w dobra / wartości
proponowane przez**

- **rozum poddany Bogu**
- **psychikę poddaną...**
- **zmysły ciała poddane...**

K. Wojtyła, *Miłość i odpowiedzialność*

Co to znaczy,
że coś jest moralnie **dobre** / **złe**?

▶ moralnie **dobre**:

to, co jest zgodne z naturą bytu,
co służy rozwojowi bytu

ku jego pełni

▶ moralnie **złe**:

to, co jest przeciw dobru bytu

Wcześniej zadaliśmy pytanie:

Kiedy relacje są osobowe?

inaczej mówiąc:

**Kiedy osoba miłuje osobę,
a kiedy używa jej?**

**Zmierzając ku odpowiedzi,
poznaliśmy
strukturę bytu osobowego**

Kiedy relacje są osobowe
tzn.

kiedy osoba miłuje osobę,
a **nie używa** jej dla siebie:

Osoba:

1. poznała prawdę o dobru,
koniecznym dla tej osoby,
2. chce obdarować ją tym dobrem,
3. angażuje się w jego osiągnięcie
nawet wówczas, gdy...

Kiedy relacje są osobowe
tzn.

kiedy osoba miłuje osobę,
a **nie używa** jej dla siebie:

Osoba:

1. poznała prawdę o dobru,
koniecznym dla tej osoby,
2. chce obdarować ją tym dobrem,
3. angażuje się w jego osiągnięcie
**nawet wówczas, gdy jej emocje są
przeciwne temu zaangażowaniu.**

Osoba o woli posłusznej rozumowi:

1. Gdy jej emocje przychylne są osiągnięciu prawdziwego dobra, to korzysta z nich.
2. Gdy jej emocje przeciwne są jej zamierzeniu, to wbrew nim angażuje się w osiąganie dobra.

Osoba o woli posłusznej rozumowi:

1. Gdy jej emocje przychylne są, to korzysta z nich.
2. Gdy jej emocje przeciwne są, to wbrew nim angażuje się.
3. Jej emocjonalność rozwija się:
 - raduje ją prawdziwe dobro,
 - smuci ją prawdziwe zło.

(KKK 1767-1775)